

UNA CONCORDIA ENTRE PEDRO EL CEREMONIOSO Y MARIA DE PORTUGAL, INFANTA DE ARAGON

El infante Fernando, marqués de Tortosa, confederose con muy grande amistad con el rey Alfonso IV de Portugal y con el infante Pedro, su hijo, mediante el matrimonio que se concertó entre él y María, hija de dicho príncipe y de la infanta Constanza, cuya boda celebrese en el año 1354 en la ciudad de Évora, con grande solemnidad y fiesta, de cuyo enlace Pedro el Ceremonioso mostró su descontento y pesar ¹.

Pocos años duró el citado casamiento a causa de las grandes desavenencias del infante Fernando con el rey Pedro, por lo que éste decidióse a ordenar la degollación de su propio hermano, como también de Diego Pérez de Sarmiento y de Luis Manuel, que le secundaban, a los cuales también consideraba rebeldes ².

Por una misiva de nuestro monarca expedida en Lérida, a 20 de diciembre de 1363, dirigida al escribano real Bernat Ça-Montcada, consta cómo se acusaba recibo de los propuestos capítulos entre Pedro el Ceremonioso y la infanta de Portugal, al propio tiempo que se exponía la conveniencia de redactar unos añadidos, a causa de la divergencia sobre un apartado que la aludida infanta solicitaba del rey, para que se le hiciese justicia, ya que éste no aceptaba la inclusión de la ciudad de Tortosa.

A fin de solventar el caso, nuestro monarca asignaba como

1. Gerónimo ZURITA, *Anales de la Corona de Aragón*, II, Zaragoza, 1668, p. 260; Próspero de BOFARULL, *Los Condes de Barcelona Vindicados*. II. Barcelona, 1836, p. 268.

2. ZURITA, *Anales*, II, p. 321. Ferran SOLDEVILA, *Historia de Catalunya*, Barcelona, 1963, p. 475. Josep Maria MADURELL I MARIMON, *Les noces de l'infant Joan amb Matha d'Armanyach*, *Estudis Universitaris Catalans*, Barcelona, XIX (1934), p. 2, 38, doc. 1 i 2. Véase además ACA. (= Archivo de la Corona de Aragón) reg. 1190, f. 430. 372v^o: Castelló de Burriana, 16 y 18 julio 1363: reg. 1.192 f. 27v^o. Tortosa, 25 julio 1363. José María MADURELL Y MARIMON, *Las antiguas dependencias del palacio real mayor de Barcelona*, *Analecta Sacra Tarraconensia*, Barcelona, XIV (1941), p. 134.

comisarios suyos al infante Pedro y a Romeu Ces-Comes, obispo de Lérida, a fin de que estudiasen dicha demanda hasta el dictado de sentencia, siempre que María de Portugal no litigase por razón de la urbe dertusense y sus términos³.

Las negociaciones fueron asaz laboriosas; ya que, casi un año más tarde. Pedro el Ceremonioso, desde Luna, a 6 de marzo de 1364, escribía a la viuda del infante Fernando, para comunicarle el envío del maestro fray Guillem Conill, el cual le haría entrega de los capítulos nuevamente ordenados, los cuales a juicio de dicho monarca le parecían justos y razonables⁴.

En el preámbulo de los aludidos capítulos se exponía que la infanta María quería continuar su residencia en el reino de Aragón, por lo que el rey le prometía tratarla como nueva hija y hermana suya, así como a sus bienes y aun a sus familiares.

En el citado caso, nuestro soberano quería que la citada princesa poseyese las villas, lugares y castillos de Cataluña, según la forma que entonces tenía y le correspondía por el derecho del infante Fernando, su difunto marido, cuyas condiciones por su minuciosidad dejamos de enumerar, por estar transcritas en los aludidos capítulos, que publicamos en el apéndice documental de las presentes notas.

Por otra parte, se preveía el caso de que María de Portugal quisiese salir del reino aragonés; en esta circunstancia el rey Pedro se comprometía no embargarle la partida (doc. 1).

Pedro el Ceremonioso desde Huesca, a 14 de marzo, escribía a Berenguer de Abella, anunciándole la remesa de los mencionados capítulos entregados a fray Guillem Conill, autorizándole para jurarlos en nombre del rey, si la princesa lusitana se dignase firmarlos (doc. 2), si bien no tuvieron la aceptación apetecida por nuestro monarca.

Como refiere Zurita, esta princesa muy lastimada por la muerte de su marido, como era razón, pidió licencia para irse a la casa del rey su padre, pero Pedro el Ceremonioso no quiso concederle salvaconducto⁵.

3. ACA. reg. 1.192, f. 38.

4. ACA. reg. 1.197, f. 61.

5. ZURITA, *Anales*, II, p. 334.

Por todo ello, María de Portugal determinó huir escondidamente, por lo que fue detenida en la villa de Uncastillo, desde donde fue trasladada a la de Luna⁶, sufriendo así una larga serie de vicisitudes y grandes contrariedades muy prolijas de explicar.

Por fin, después de largas y laboriosas negociaciones, a 27 de mayo de 1375, en una de las cámaras del palacio real de Barcelona, fue firmado un convenio entre el rey Pedro, junto con su esposa Leonor, de una parte, y la infanta María de Portugal, viuda del infante Fernando, de la otra.

En la referida escritura se estipulaban diversos pactos sobre dote, arras, usufructo, frutos, viudedad y bienes muebles de la dicha princesa, los cuales, por orden del monarca Ceremonioso, anteriormente habían sido incautados.

Asimismo se pactaba sobre lo que le adeudaba el tesorero real, como también por los derechos que le corresponderían por su expolio, dote, arras, cartas nupciales, testamento, codicilo u otras últimas voluntades de su difunto esposo, todo ello de acuerdo con las condiciones expresadas en la antedicha escritura de avenencia (doc. 3).

Gil Rodrigo de Almazán y Antonio López, respectivamente, mayordomo y escribano de ración de la infanta de Portugal, en su calidad de procuradores autorizados de Jaume Agilet, alcaide del Castillo de Meyá, a 3 de agosto de 1373, solicitaron de dicha princesa se dignase absolver a éste de la prestación del protocolario sacramento de homenaje y fidelidad, gracia que diez días después fue generosamente concedida (doc. 4), así como también fue otorgada tal como lo habían solicitado como representantes de Berenguer de Sant Just, de Camarasa y Ponç de Concabella, alcaldes respectivamente de los Castillos de Llorenç, de Mongai y Santa Linya, y de Bartomeu Bonet, síndico de Sant Martí de Castelló de Baix *Castilionis Inferiori*⁷.

JOSEP-MARÍA MADURELL MARIMÓN

6. *Obra citada*, II, pp. 334, 334v.º.

7. AHPB. (= Archivo Histórico de Protocolos de Barcelona) Francesc de Laderuosa, leg. 8, *Quadragesimum quintum capibrevium comune*, años 1372-74, ff. 58, 59 60.

A P E N D I C E

1

Marzo 1364

PROPUESTA DE CAPÍTULOS ENTRE PEDRO EL CEREMONIOSO Y LA INFANTA MARÍA DE PORTUGAL.

Pro Curia

Si la infanta de Portugal vol romanir, lo senyor rey li promet que tractarà e tractar farà ella e sos bens, sos sotsmeses e familiars, axí com de nova filla e ara sor sua.

Item, en lo damunt dit cas vol lo dit senyor, que ella haie tinga, posesca les viles lochs e castells en Catalunya, segons la forma que ara o te e o posseix, tro sia vist son dret per infant.

Item, li promet lo dit senyor que no farà ni fer farà guerra, mal dampnatge ne prejuí algú contra ella ni sos bens, ni contra sos sotsmeses e familiars, si donchs açó no feya per justicia, ans li promet lo dit senyor, que en lo dret d'ella e de sos sotsmeses e familiars, ni en res del lur no'ls farà ininjusticia alguna.

Item, que sobre totes questions e demandes qe la dita infanta dins .IIII. meses volrà moure contra lo senyor rey, per los dits lochs e per qualque altra rahó, lo senyor rey li farà justicia espegada, en aytal forma que farà special comissió al infant en Pere, que n'haurà licència de son maior o al bisbe de Leyda, e a cascun dels qui agen les dites questions tro a sentència dins lo temps que serà emprès. E après, lo dit senyor o la senyora reyna, en absència del dit senyor, ab los dits comissaris o ab algú d'ells, ab son consell ferne ha determinació sens tota triga.

Emperó si la dita infanta movia qüestió de la Ciutat de Tortosa e de sos termens, no enten a fer comissió lo dit senyor als dits comissaris, más promet-li que li'n farà en altre guisa compliment de justícia.

Item, lo dit senyor li farà dar totes les cartes e letres faents per les dites coses franques de tot dret de segell.

Item, que d'aquests capítols e qualsevol d'ells. sien fetes cartes públiques e letres, tantes quantes seran necessàries e haverne volran los dits senyor rey e infanta.

Vol emperó lo dit senyor, que la infanta jur e prometa e assegura per si e per sos familiars, quant en ella sia, e alcayts, oficials e homens d'ella dels lochs de Fraga, de Camarasa e de tots los altres, de la honor Dalós.

e de Mayà, que'l dit senyor rey ne ses gents no hauran algun dampnatge d'ells, ni mal, perill ni desonor no venrà al senyor rey ni a ses gents, per ocasió ni per culpa lur.

E no res menys que'ls dits oficials e alcayts, los quals haien ésser naturals del senyor rey e los homens dels dits llochs facen de les dites coses sacrament e homenatge al dit senyor o a qui ell volrà, e que no res menys, ara de present, li facen sacrament e homenatge per la propietat, e que'l regoneguen per senyor natural e propietari saul dret a ella en la possessió.

E en cas que la infanta no vulla romanir, diu lo senyor rey que no la enten embargar, ans la endreçarà en sa partença, e plau-li que ella haia e tenga los dits llochs en penyora entró haja a haver mostrats sos encartaments e sos drets los quals haja e haver mostrals dins mig any.

E que faça sacrament, que si abans los pot mostrar que o farà. E la donchs ella mostrant de son dret, que li sia saul e segur aquell dret que y haurà, segons los encartaments e segons que serà conegut per los dits comissaris. Rex Petrus.

Dominus Rex mandavit michi Jacobo Conesa
ACA. reg. 1197 f. 60

2

Huesca, 14 marzo 1364.

CARTA DE PEDRO EL CEREMONIOSO A BERENGUER DE ABELLA

Subscripta litera fuit missa Berengario de Apilia. Lo Rey.

Fem-vos saber que havem ordonats certs capítols, dels quals vos trametem trellat dins la present, sobre ço que'ns par faedor raonablemens entre nos e la infanta de Portugal, los quals capítols per nos signats e segellats, son estats liurats a frare Guillem Conill, licenciat en theologia del orde dels preycadors, qui aquests affers ha menats, tota vegada, entre nos e la dita infanta.

E lo dit frare Guillem deu portar los dits capítols a la dita infanta.

E si ella se acorda a fermar e fer fermar per aquells qui firmar deuen los dits capítols, segons tenor d'aquells, fets que's facen mantinent les dites fermes, e vos en nom nostre fermet-los, car nos ab la present vos donam poder de fer la dita ferma e jurar en ánima nostra.

E si la dita infanta volrà confirmació e ratificació de la ferma que vos haurets feta, nos la farem volenteromament, e axí ho prometem en nostra fe.

E si algunes coses feyen a mudar o anadir o tolre en los dits capítols,

no mudada la substància d'aquells, plau-nos que ho façats e axí mateix vos en donam poder.

Emperò a vos no cal anar a la dita infanta tro que per lo dit frare Guillem vos sia notificat.

Dat. etc. ut supra [Osce] .XIII. die marci anno predicto [1364]. Rex Petrus. ... que ... dicta litera continetur fuerunt in ea inserta sunt registrata in. VIII^a carta retro.

ACA. reg. 1197 f. 68.

3

Barcelona, 27 mayo 1373.

CAPÍTULOS ENTRE PEDRO EL CEREMONIOSO Y LA INFANTA MARÍA DE PORTUGAL

“Die veneris .XXVII^a. die madii anno predicto [1373]

In nomine Domini. Noverint universi. Quod nos Petrus et Alienora, Dei gracia Rex et Regina Aragonie, Valencie, Maiorice, Sardinie et Corsice, comesque et comitissa Barchinone, Rossilione et Ceritanie, ex una parte; et nos infantissa Maria de Portugalia, incliti infantis Ferdinandi, bone memorie marchionis Dertuse [uxore] relicta, ex altera, de certa nostra sciencia, confitemur et recognoscimus, pars parti et nobis ad invicem, quod primo, inter nos, super infrascriptis tractatu et deliberacione convenimus eandem super eis et inter nos fuerunt concordata, inita et acta eaque et prout sequentibus capitulis continentur.

I. En nom de Déu. Tractat és entre lo senyor rey e la senyora reyna, d'una part; e la senyora infanta dona Maria de Portugal, de la altre:

Que la dita infanta per rahó del dot e arres e usufruyt, fruyts e viduitat e moble qui sie stat pres per lo senyor rey e sos oficials, o per altres per manament del dit senyor, e çó que sie degut per lo tresorer del dit senyor, e per tot altre dret lo qual a ella pertangués o pertanyer li pogués, axí per son spoli. dot e arres, com per cartes nupcials, per testament o codicil o altres derrerars voluntats del infant en Ferrando, quondam marit scu, lo qual entre les altres coses, segons que's diu, li havia jaquit tot son moble, com per qualsevol donació entre vius o per qualque altre contracte, rahó o manera hagués o pogués haver en e sobre los bens, los quals te e posseix en la senyoria del senyor rey, hage sexanta mille florins d'Aragó, sots les formes, condicions e pagues devall següents, declarat però que tot moble que la dita infanta tenga per leixa del dit infant, romangue a la dita infanta.

II. Primerament, que 'l dit senyor rey e la senyora reyna, paguen los dits .LX^m. florins en esta forma, és a saber, que de present se paguen .XXX^m. florins a la dita infanta, e per tot lo mes de setembre primer vinent .XX^m. florins, dels quals la dita senyora reyna li farà fer dita al dit temps per n'Eymerich Dusay e en Jacme de Gualbes, cambiadors de Barchinona, en la lur taula de cambi.

Emperò com hom entene que per tot lo mes de Juyol prop vinent los dits .XX^m. florins seran hauts, e que per tot aquest temps se poran pagar a la dita infanta, per ço és avengut, que si per ventura los dits .XX^m. florins la dita infanta per tot lo dit mes de juyol no haurà hauts, en aquest cas la dita infanta pusque a dany de la cort del dit senyor los dits .XX^m. florins o ço que li'n restàs a pagar, procurar e pendre a manleutes o mocubell e a qualsevol interés en la dita taula.

E que 'l dit senyor rey pach los dits mocubells e*interessers.

E que los dits cambiadors, ara de present, ab los dits .XX^m. florins facen taula de tot ço que 'l dit mocubell, si loch haurà, porie piuar dels dos meses darrers, però que 'l dit mocubell se haje a donar a conexença de mossèn de Leyda e d'en Berenguer de Relat.

III. Item, que los dits .XX^m. florins dels quals serà feta dita en la dita taula, sien pagats e deliurats el dit a la dita infanta, no cón-trestant empara o empatxament alcun que y vengués, com encare fos a instància o per interés de part o per qualque altre manera.

IIII. Item que dels .X^m. florins romanents a pagar, sie feta la seguretat següent, ço és, que 'l dit senyor rey e la dita senyora reyna, e lo senyor duch, prometen e juren de pagar los dits .X^m. florins dins .II. anys primers vidents, en aquesta forma, és a saber, en lo primer any, lo qual començ primer die de juny primer vinent .VM. florins, e los altres .VM. florins en lo segon any après [pus] prop següent.

E que sien eletes .XX. persones de conseyl de casa del senyor rey, les quals se constituesquen principals deutors, és a saber, cascun en .D. florins, ab scriptura de terç en poder del veguer de Barchinona, obligant la persona e els bens, e ab hostatges que hagen a tenir dins la parròquia de sant Boy de Lobregat, e ab totes renunciacions, cautelas e cláusulas necessàries e profitoses e acustumades de posar en semblant fet, e encare posada la cláusula que no se puxe fer allongament ne sobreseiment, ans hage loch lo privilegi de Barchinona atorgat per lo senyor rey, que en scriptura de terç no sie reebuda altre excepció si no paga.

E encare que sie axi feta execució contra les dites persones, com de censal mort e violari es acustumada de fer.

E que y hagen loch los privilegis de la dita Ciutat, que el senyor rey no y puxe fer sobreseiment.

E part la obligació general dels dits senyors e dels altres dessús dits. e de lurs bens, sie obligat, e ipotecant en special, a coneguda de micer

Guillem dez Puig, çó que 'ls homens de dits lochs daran al senyor rey en ajuda del present contracte.

E que de ço que n'exirà sie respost a la dita infanta en los dits termens fins a compliment dels dits .X^m. florins, axi que de ço que daran en lo primer any se paguen los .V^m. florins del primer any.

E de ço que daran lo segon any se paguen los altres .V^m. florins.

E que les universitats e homens dels dits lochs, fetes les demandes, qui per part del dit senyor rey lus deuen ésser fetes, e partides aquelles per certes pagues, hagen encartar e assegurar a la dita infanta, de pagar-li dels diners de les dites demandes los dits .X^m. florins per los dits termens, romanent no res menys aquesta seguretat en sa plena forsa e valor.

E que tot açò's dicte largament a profit de la dita infanta, a coneguda de micer Guillem Dez Puig

Les persones demunt dites son aquestes: Ferrer Sayol, Jacme de Sos, Pere de Vallsecca, Perpenyà Blau, Johan de Agrers, Berthomeu de Bonany, Berenguer Carbonell, micer Bernat Dez Pont, Anthoni de Denaves, Berenguer Marquet, de la tresoreria; Berenguer de Relat, Pere Dez Vall, Arnau Torrelles, Huguet Cardona, Lorenç Terrats, Berenguer de Maguerola, Johan Dez Vall, Bernat Dez Coll, Jachme March, Francesch Palau.

V. Item, que pagats los dits .XXX^m. florins de la primera paga e dada dita de taula de cambi dels dits .XX^m. florins al dit temps, a feta per lo dit senyor e per les dites .XX. persones la dita seguretat dels dits romanents .X^m. florins a la dita infanta, tantost la dita infanta face procuradors aquells que 'l dit senyor rey e la senyora reyna volran, que per nom de la dita infanta liuren al dit senyor rey la possessió de Fraga ab la sua tinença tota, e de Vall Lobar, e a la dita senyora reyna o a qui ella volrà en loch seu, de volentat del dit senyor rey, la possessió del marquesat e de Gualada, e de Tamarit e de Sent Steve, e de tots los altres lochs que tenguen en la senyoria del dit senyor rey.

VI. Item, la dita infanta posarà en poder del dit micer Jacme e del escrivà del present contracte, feta la dita paga dels dits .XXX^m. florins, e feta la dita de la taula dels dits .XX^m. florins e dada per los dits senyors e per les dites .XX. persones la dita seguretat dels dits .X^m. florins, ço és, les cartes e scriptures de les quals ella ha feta fe devant lo dit micer Jacme de Vallsecca e los altres jutges a aço assignats.

E aquellas cartas se restituiran al dit senyor rey, e la dita senyora reyna complida la darrera paga, e encara totes altres cartes e cautelas que hage e facen per les coses expressades en los presents capitols, a coneguda de micer Jacme de Vallsecca e de micer Guillem Dez Puig.

E que de açó hage a fer sacrament la dita infanta, al qual hage ésser dada fe.

Emperò que si la dita infanta se volrà retenir trallats aucténtichs de les sues cartes nupcials, que li sien donats per lo notari del present contracte, per tal, car la dita infanta no ha ací solament l'axovar, ans sia partida en Portugal, però que la dita infanta hage a jurar, que si cobrave cartes e

cauteles, ultra les dessus dites, que restituirà les que faessen per lo dit fet, que les hage a restituir.

VII. Item, la dita infanta atorgarà al dit senyor rey e a la dita senyora reyna, que nomenadament per los drets demunt specificats, e generalment, per tots altres que hagués e pogués haver en e sobre los dits bens e lochs, e tots altres qui fossen del dit infant o a aquell poguessen pertanyer ara o en sdevenidor, per qualsevol rahó, dins la senyoria del dit senyor rey d'Aragó.

E per tot altre dret, per lo qual lo dit senyor rey fos tengut a ella e obligat en qualque manera, la dita infanta transportarà los dits lochs e bens en lo dit senyor rey e en la dita senyora reyna, segons que dessus en lo segon capítol és departit.

E de aquells e encare de tot altre dret, demandes e accions que hagués o haver pogués contra qualsevol personas, per rahó dels dits dot, arres o deute e altres drets demunt specificats, per rahó dels quals los dits .LX^m. florins li son stats pagats, darà loch e cessió al dit senyor rey e a la dita senyora reyna, sens evicció de sos bens, sinò per contractes seus.

E encara farà al dit senyor rey e a sos successors, absolució e difinició de tot son dret e de totes altres qüestions, peticions o demandes que li pogués fer en juy o fora juy, la qual jurarà e firmarà ab totes clàusules e cautelas necessàries e profitoses, e si posaran aytals paraules com en semblants feis se posen e son acostumades de posar, largament e bastantment, dictades a profit del senyor rey.

E en special farà donació al dit senyor, de tot dret que ella hage o haver pugue per qualque manera en lo loch o baronia de Fraga e de Vall Llobar, sens evicció de sos bens, si donchs no era per donació o per altre alienació o contracte que la dita infanta n'agués feta fer, però açó fa la dita infanta, en nom propi e de sos drets propis e no com a mermessora, de res de la mermessoria, ans romangue a ella axí com a marmessora, salva tota acció e demanda pertanyent a la dita marmessoria.

VIII. Item, la dita infanta liurarà los dits lochs desobligats de tots contractes e obligacions fets o fetes per ella o per altre en nom seu.

Però quant la dita infanta hage feta carta de guardar de dan als homens del Marquesat de aquella quantitat dels .LX^m. solidos, per los quals foren venuts certs censals e violaris, la major partida de la qual quantitat reebé l'infant en Ferrando, quondam marit seu, segons que és contengut en la dita carta, que la dita infanta no sie tenguda en res als dits homens, ne a pagar los dits .LX^m. solidos, ne desobligar-los de aquells, exceptat que si res n'a reebut apres la mort del dit infant, que ella lo hage a pendre en compte dels dits .X^m. florins a ella restants a pagar dels dits .LX^m.

E que açó hage a conixer mossèn Romeu, bisbe de Leyda, si qüestió n'era entre lo senyor rey e la dita infanta.

Però que el senyor rey d'ecí a la festa de Nadal primer vinent, hage mostrar per legitims documents, devant lo dit mossèn de Leyda, a con-

xença del dit bisbe, tot ço que la dita infanta hage reebut dels dits .LX^m. solidos.

E que passat lo dit temps, si dins aquell la part del dit senyor rey no n' haurà monstat, la dita infanta romangue quitia de ço.

IX. Item, que 'ls .VI^m. solidos annuals que cascun any se son pagats de les rendes del Marquesat pertanyents a la dita infanta per interessers deguts, per los .LX^m. solidos en lo prop dit capítol contenguts, e encare tot e quant la dita infanta hage pagar per la dita rahó, pusque la dita infanta demanar e recobrar dels altres bens del dit infant en Ferrando, marit seu, no contrastants los presents capítols.

Declarat e convengut expressament, que en los dits lochs e bens que la dita infanta deu liurar al dit senyor rey e a la dita senyora reyna, la dita infanta no puxe res demanar.

Es entés però que la dita infanta sia desobligada dels .XXVII^m. solidos que 'ls homens de Fraga prestaren al dit infant, mas lo senyor rey no y sie obligat sinò los bens del dit infant, si e axí com eren abans d'aquest contracte, però l'erbatge de Fraga restituesque la dita infanta al dit senyor, segons que 'l te ensemps ab lo dit loch de Fraga.

X. Item, és avengut que la dita infanta romangue quitia e desobligada dels fills d'en Guerau d'Erdèvol de ço que 'ls fos tenguda per rahó del Castell de Fontlonga.

E si per ventura a la dita infanta ha alcunes rahons o defensions contra los fills del dit Guerau d'Erdèvol, de totes aquelles defensions dona sens evicció loch a la dita senyora reyna que 'n puxe usar axí com la dita infanta.

XI. Item, que tot çó qui sie degut de rendes e fruyts e de restes de comptes, per oficials de la dita infanta e altres, e encare de la terça del arrendament per la dita senyora feye dels dits lochs, lo qual fo a temps per tot abril, que sien e romanguen quitis a la dita infanta, jatsie que 'ls arrendadors, segons que's diu, sien allongats del preu de la terça tro per tot lo present mes de maig.

E que 'l senyor rey e la senyora reyna, per si o per sos oficials, n'agen a fer espatxada justícia.

XII. Item, que tots sdeveniments, penas e colonias junciades fins al die de pasqua darrer passada, romanguen a sien de la dita infanta.

Emperò si algun és o serà inculpat de crim o caut en pena a colonia, pus no sie jutjat perquè sie de temps passat, sien e romanguem del senyor rey e de la senyora reyna, ço és, a cascun d'ells en los lochs que a cascun seran liurats, segons que es departit dessus.

XIII. Item, és avengut que la dita infanta puxe demanar e haver aquells .IIII^m. florins, los qual li son deguts per los homens de Vall Lobar, e aquells puxe convenir segons la obligació per los dits homens a ella feta, e que'l seté romangue als dits homens, segons que per convenença o per

justicia serà faedor, però per triga o empatxament qui fos allegat en lexar lo dit seté, los .III^m. florins, no sien trigats ne embargats a la dita infanta, ans lo dit senyor rey sie tengut de fer justicia speegada a la dita infanta en fer-li pagar los dits .III^m. florins.

XIII. Item, ultra les dites coses, romanguen salves a la dita infanta, totes quantitats a ella degudes e promeses graciosament, si's vol per univertitat, si's vol per singulars dels dits lochs, tro en quantitat de .M. florins d'Aragó solament, als quals presumeix la dita infanta que pot pujar, ço que graciosament li és stat atorgat.

XV. Item, que 'l morabatí del any present romangue e sie del senyor rey, en la honor de Fraga e de Vallobar, ab les lurs tinences, e de la dita senyora reyna, en lo Marquesat e en los altres lochs dessus contenguts.

XVI. Item, és emprés que d'aquest contracte se facen totes aquelles cartes e encara scriptura de terç, si mester serà, e altres scripturas que conexeran e ordonaran per part del senyor rey e de la senyora reyna, aytant com per ells facen micer Jacme Vallsecca, e aytant com facen per part de la dita infanta, micer Guillem Dez Puig, ab totes clàusules e cauteles substància no mudada.

XVII. Item, que al dit senyor rey e a la dita senyora reyna, ensemps o departidament, sien fetes de les dites coses, aquelles e aytantes e aytals cartes com se requiran al fet, a conexença del dit micer Jacme de Vallsecca.

XVIII. Item, que totes cartes qui en les dites coses facen per la dita infanta, li sien dades franchas de dret de segell del senyor rey e de la senyora reyna, e encare franchas dels salaris pertanyents als notaris d'aquest contracte, axí que 'l dit senyor rey hage a satisfer als dits notaris per la part de la dita infanta.

Et ideo nos dicti rex et regina, ex una parte; et nos dicta infantissa Maria de Portugalia, ex altera, laudantes, approbantes et confirmantes predicta capitula et contenta in eis, gratis et ex certa sciencia, convenimus et promittimus, pars parti nostrum ad invicem, quod omnia et singula in dictis capitulis deducta et contenta sive in dando sive in faciendo consistant dabimus, faciemus, attendemus et complebimus, tenebimus et observabimus, pars parti, et ea omnia exequemur operis per efectum, videlicet, utraque pars nostrum quatenus sua interest, juxta formam et mentem capitulorum ipsorum, et quod in aliquo non contrafaciemus vel veniemus aliquo jure, racione vel causa.

Et quod restituemus et solvemus, pars parti nostrum invicem, omnis expensis, dampna et interesse siquas vel sique alterutra pars nostrum fecerit vel sustineverit quovis modo, in defectum vel culpam alterius partis nostrum non complentis seu non servantis premissa.

Super quibus expensis, dampnis et interesse credatur parti nostrum, que ipsas expensas fecisse et dampna et interesse sustinuissu solo juramenta, quodquidem juramentum, pars parti nostrum, nunc pro tunc, deferimus et pro delatos haberi volumus, nullo alio genere probacionis exacto.

Et pro predictis omnibus et singulis complendis et observandis, obligamus, pars parti nostrum ad invicem, omnia bona nostra.

Renunciantes, ex certa sciencia, quo ad hec cuicumque legi sive juri dicenti: "pro qui factum promittit solvendo interesse vel alias liberatur ab ipsa promissioni". Et omni alii juri, rationi et consuetudini contra hæc repugnantibus.

Et ut predicta maiori robore fulciatur juramus, nos omnes dicta rex regina et infantissa, in animas nostras, per Dominum Deum et eius Sancta quatuor Evangelia, per nos corporaliter tacta, predicta omnia et singula rata et firma habere, tenere et observare, attendere et complere, et contra ea non facere vel venire aliqua racione.

Premissa igitur omnia et singula facimus, paciscimus et promittimus nos dicta rex et regina, ex una parte; et nos dicta infantissa Maria de Portugalia, ex altera, nobis invicem, et vobis notario infrascripto tanquem publice persone pro nobis dictis partibus et utraque nostrum, et pro aliis etiam personis quarum interest et intererit recipienti et pacienti, ac eciam legitime stipulanti.

Et volumus nos dicte partes, quod de hiis fient duo publica consimilia instrumenta, videlicet, unum utrique parti nostrum, per vos notarium infrascriptum, sigillis nostris appendiciis in premissorum testimonium evidencius comunita.

Actum est hoc in camera palatii reginalis civitatis Barchinone, .XXVII^a. die mensis madii anno a Nativitate Domini .M.^o. CCC^o. .LXX°. tercio, regni-que dicti nostri regis .XXX°. octavo. Visa Ro.

Signum ✠ Petri, Dei gratia regis Aragonie, Valencie, Maiorice, Sardinie, Corsice comitique Barchinone, Rossillione et Ceritanie, qui hec laudamus, firmamus et juramus.

Signum ✠ Alienore, Dei gratia regine Aragonie, Valencie, Maiorice, Sardinie et Corsice, comitiseque Barchinone, Rossillione et Ceritanie predictæ, qui hec laudamus, firmamus et juramus. La Reyna.

Signum ✠ infantisse Marie de Portugalia, incliti infantis Ferdinandis marchinois Dertuse [uxore] relicta predicta, qui hec laudamus, firmamus et juramus.

Testes sunt qui ad premissa presentes fuerunt reverendus in Christo pater Romcus, episcopus Ilerdensis; Guillelmus de Cumbis, prepositus ecclesie Terrachone; Luppus de Gurrea, Berengarius de Relato, Petrus de Marginibus Petrus de Vallo; et Jacobus de Vallesicca, consiliiarii, et Bernardus de Bonastre, secretarius dicti domini regis, et Baltasar de Spinnelis, de domo dicte infantisse.

Sig ✠ num Francisci de Ladernosa, scriptoris dicte domine regine, et

auctoritate dicti domini regis, notarii publici per totam terram et dominacionem eiusdem, qui hec scribi fecit et clausit.

AHPE. Francesc. de Ladernosa leg. 8 "quadagesium quintum capibrevium comune", años 1372-1374, ff. 37-40vº.

4

Barcelona, 3 agosto 1373.

ABSOLUCIÓN DE PRESTACIÓN DE HOMENAJE OTORGADA POR MARÍA DE PORTUGAL
INFANTA DE ARAGÓN

Die mercurii tercia de augusti anno a Nativitate Domini .M^o.CCC LXX° tercio.

Novecint universi. Quod cum inclita domina infantissa Maria de Portugalia, incliti domini infantis Ferdinandi, bone memorie, marchionis Dertuse [uxore] relicta, que pro dote, usufructu et aliis juribus suis diversa castra, villas et loca dicti Marchionatus, necnon locum de Fraga et alia certa loca intra regna et terras domini regis Aragonie possidebat, teneretur et deberet juxta quendam compositionem seu convencionem inter dictum dominum regem et serenissimam dominam Alienoram, reginam Aragonie, consortem suam, ex una parte; et dictam dominam infantissam, ex altera, super satisfaccione dotis et jurium ipsius domine infantisse, factam tradere dicte domine regine vel procuratori suo, eius nomine, inter alia dictum Marchionatum et omnia castra et loca ipsius Marchionatus sita in diocesi Urgellensi, et possessionem eorum.

Et Castrum Castilionis de Mediano, Marchionatus predicti, quod Jacobo Agileti, de loco de Camarasia, tamquem alcajduus ipsius castri, pro ipsa domina infantissa tenebat esset inter alia, per dictam dominam infantissam, prefate domine regine tradendum.

Idcirco, die mercurii tercia die mensis augusti anno a Nativitate Domini .M^o. CCC.LXX. tercio, in presencia mei notarii et testium subscriptorum, venerabiles Egidius Roderici Dalmaçán, miles maiordomus, et Anthonius López, scriptor porcionis dicte domine infantisse, procuratores ad hec specialiter constituti a dicto Jacobo Agileti, cum publico instrumento. acto .XVIII. die julii anno presenti, clauso per Jacobum Bertrandi, vicarium perpetuum ecclesie Camarasie atque notarium publicum dicti loci, nomine dicti Jacobi Agileti, coram dicta inclita domina infantissa in civitate Barchinone personaliter existentes, restituerunt seu reddiderunt, seu de presenti, restituere et reddere se, nomine dicti Jacobi Agileti, dixerunt prefate do-

mine infantisse presenti dictum Castrum Castilionis de Mediano, et sacramentum et homagium ac omne fidelitatis vinculum, quibus dictus Jacobus Agileti predicto castro, seu racione ipsius castri, prefate domine infantisse quomodocumque astrictus esset, et pecierunt ac requieverunt quod dicta domina infantisse, dictum Jacobum Agileti absolveret a sacramento homagio et fidelitate predictis.

Et cum dicti procuratores interrogarent dictam dominam infantissam, si dictum Jacobum Agileti absolvebat et habebat pro absoluto a predictis et cui vel quibus volebat dictum castrum tradi realiter et de facto.

Dicta domina infantissa dixit et respondit: quod ipsa tenore presentis absolvebat et pro absoluto et quitio habebat et haberi volebat et absolutum ac quitium appellavit dictum Jacobum Agileti, alcaydum dicti castri, ab omnibus sacramento, homagio et fidelitatis debito, quibus sibi pro dicto castro seu racione alcaydie ipsius quomodocumque astrictus erat percipiendo firmiter et expresse tenore presentis eidem alcaydo, quod ipse alcaydus ipsum castrum et fortitudinem eiusdem traderet absolute predictae domine regine vel cui eadem domina regina mandaret.

Ea hec fuerunt dicta iterata et repetita inter et per procuratores prefatos, et dictam dominam infantissam tribus vicibus sine interposicione alicuius alterius actus eis, scilicet, modo, intencione, via et forma quibus secundum morem seu consuetudine Ispanie vel aliis huiusmodi restitutiones castrorum et fidelitatum per alcaydos castrorum dominis suis et absoles per dominos castrorum suis alcaydus fieri melius et efficacius consueverunt et debent, de quibus utraque dictarum parciū pecit sibi fieri publicum instrumentum per me notarium infrascriptum.

Acta fuerunt hoc in hospicio commoracionis dicte domine infantisse, prope monasterium fratrum minorum Barchinone sito, die et anno predictos, presentibus testibus: venerabilis Baltasar de Spinnellis, magistro Johanne de Fulgines, fisico; Petro Stephani, ama sive nutricia dicte domine infantisse, Petro Garcie de Miranda et Petro Ferrandiz, de domo eiusdem domine infantisse ac me notario infrascripto.

AHPB. Francesc de Ladernosa, leg. 8. "Quadragesimum quintum capibrevium comune", años 1372-1374, f. 57 vº.